

**Қазақстан Республикасы экология және
табиғи ресурстар министрлігі**

«Қазгидромет» РМК

**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №16
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)**

«28» мамырға 2024 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «27» мамыр күні 20 сағаттан «28» мамыр күні 20 сағ. дейін 2024 ж.)

құрастырылған уақыты: 27.05.2024 ж.

Мекен жайы : Астана қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Пірімжар А.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Букабаева А.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: ugpastana@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-53-38	e-mail: seli@meteo.kz

**2024 жылғы «28» мамырға
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (1-7 мм), найзағай. Батыстан жел соғады 9-14, найзағай кезінде екпіні 18 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 12-17 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 0-5 градус аяз, күндіз 7-12 градус жылы.
Күнгеі Алатау	Күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (1-7 мм), найзағай. Батыстан жел соғады 9-14, найзағай кезінде екпіні 18 м/с. Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 12-17 градус жылы.
Теріскей Алатау	Күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (1-7 мм), найзағай. Батыстан жел соғады 9-14, найзағай кезінде екпіні 18 м/с. Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 13-18 градус жылы.
Жетісу Алатау	Күннің соңында кей жерлерде өткінші жаңбыр (1-3 мм), найзағай. Батыстан жел соғады, күші 7-12, күндіз екпіні 15-20 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 3 градус аяз-2 градус жылы, күндіз 5-10 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 0-5 градус аяз, күндіз 2-7 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Күндіз өткінші жаңбыр (1-3 мм), найзағай болады. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 13-18 градус жылы болады.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Күндіз өткінші жаңбыр (1-3 мм), найзағай болады. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 13-18 градус жылы болады.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Күндіз өткінші жаңбыр (1-10 мм), найзағай, дауыл. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 8-13, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 11-16 градус жылы.
Өгем жотасы	Күндіз өткінші жаңбыр (1-10 мм), найзағай, дауыл. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 8-13, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 4-9, күндіз 13-18 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Шығыстан, оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 13-18, күндіз 28-33 градус жылы.
Сауыр	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1-10 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Оңтүстік-шығыстан соғатын жел солтүстік-батысқа ауысады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20, екпіні 25 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 12-17 градус жылы.
Тарбағатай	Түнде кей жерлерде жаңбыр (1-10 мм), күндіз жаңбыр (1-10 мм), кей жерлерде найзағай, бұршақ, дауыл. Оңтүстік-батыстан соғатын жел солтүстік-батысқа ауысады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20, екпіні 23-28 м/с. Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 18-23, кей жерлерде 14 градус жылы.
Қазақстандық Алтай	Түнде кей жерлерде жаңбыр (1-10 мм), күндіз жаңбыр, кей жерлерде қатты жауын-шашын (жаңбырдың соңы қарға ұласады) (1-18 мм). Күндіз кей жерлерде найзағай, бұршақ, дауыл. Түнде және таңертең кей жерлерде тұман. Оңтүстік-шығыстан соғатын жел солтүстік-батысқа ауысады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20, екпіні 23-28 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, кей жерлерде 3, күндіз 10-15, кей жерлерде 18-23 градус жылы.

2024 жылғы 27 мамырдағы жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

25-27 мамыр аралығында Іле Алатауының таулы өзендерінде жауын-шашын салдарынан, су деңгейінің көтерілуі бақыланды. Тұйықсу а/б – Кіші Алматы ө. гидрологиялық бекеттерінде су деңгейі 1 см-ге дейін көтерілді. Температуралық фон 6 °С теріс мәннен 15 °С оң мән аралығында. 27 мамыр күні сағат 5-те нөлдік изотерма 3120 м биіктікте болды.

**2024 ж. "27" мамырдағы
Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер**

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, Мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м³/с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лайлылық
				Макс. 26.05	Мин. 27.05	08 сағ. 27.05	Күндіз 26.05	Түнде 27.05	Орт. 26.05	08 сағ. 27.05	Орт. 26.05	Макс. 26.05	08 сағ. 27.05		
1	Кіші Алматы	Мыңжылқы МС	3017	7.0	-5.4										*
2	Кіші Алматы	Мыңжылқы ГБ	3017			3.0			264	262				-1	*
3	Кіші Алматы	Тұйықсу а/б ГБ	2466			5.0			562	562				+1	*
4	Кіші Алматы	Шымбұлақ МС	2200	4.0	-1.5			6.2							*
5	Кіші Алматы	Сарысай ө. сағасынан төмен ГБ	1928			3.0			278	277	2.63	2.63	2.51	-1	0
6	Кіші Алматы	Медеу ГБ	1700			5.0		7.0	124	117				-7	0
7	Батарейка	Просвещенец д/ү ГБ	1569			15.0			69	65	0.43	0.43	0.38	-4	0
8	Кіші Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			8.0			197	193	3.39	3.48	2.78	-4	0
9	Бұтақ	Бұтақ а. ГБ	1475			7.0			262	260				-1	0
10	Үлкен Алматы	Көлден 1.1 км биіктіктегі ГБ	2654			4.0			316	312	2.48	2.83	1.74	-5	*
11	Үлкен Алматы	Проходной ө. сағасынан 2 км жоғары ГБ	1471			10.0			289	289				0	*
12	Құмбел	сағасы ГБ	2150			4.0		7.0	91	91				0	0
13	Проходная	сағасы ГБ	1422			1.0			285	280	3.53	3.65	2.90	-6	0
14	Терісбұтақ	сағасы ГБ	1362			10.0			221	219	1.62	1.62	1.54	-2	*
15	Қаскелен	Қаскелен қ. ГБ	1133			10.0			311	306	10.95	11.40	9.84	-7	*
16	Түрген	Таутүрген а. ГБ	1054			12.0		4.0	127	116	15.7	16.5	10.5	-12	1
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			6.0			220	220				0	*
18	Талғар	Талғар қ. ГБ	1199			10.0		6.0	203	199				-4	*
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауындағы ГБ	2500	2.1	-3.0		5.6		88	94				+10	*
20	Баянкөл	Баянкөл а. ГБ				2.0			112	106				-9	1
21	Көктал	Аралтөбе а. ГБ				7.0			275	270	38.6	39.6	34.1	-6	*
22	Мерке	Улбугуй қыс. ГБ							138	135	10.20	11.26	8.70	+5	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

«28» мамырға 2024 ж.

Қазақстанның таулы аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы кеңес беру

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Биік таулы және орта таулы аймақтарда қар түсті. Маусымдық қар сызығы уақытша 2200 м биіктікке дейін төмендеді. Ауа температурасы салыстырмалы түрде төмен болғандықтан, қар жамылғысының еруі баяулайды. Нөлдік изотерма таңғы сағат 5-те 3120 м биіктікте болды. Орта таулы аймақта топырақтың ылғалдылығы жоғары. Күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (1-7 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Күнгей Алатауы	Қардың түсуіне байланысты маусымдық қар сызығы уақытша төмендеді, 3000 м-ден төмен орналасқан. Ауа температурасы салыстырмалы түрде төмен болғандықтан, биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі баяулайды. Күндіз кей жерлерде өткінші жаңбыр (1-7 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Теріскей Алатауы	
Жетісу	Жетісу Алатауы	Қардың түсуіне байланысты маусымдық қар сызығы уақытша төмендеді, 3000 м-ден төмен орналасқан. Ауа температурасы салыстырмалы түрде төмен болғандықтан, биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі баяулайды. Күннің соңында кей жерлерде өткінші жаңбыр (1-3 мм), найзағай. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Ауа температурасы салыстырмалы түрде төмен болғандықтан, биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі баяулайды. Күндіз өткінші жаңбыр (1-3 мм), найзағай болады. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Талас Алатауы	Маусымдық қар сызығы шамамен 3000 м биіктікте орналасақан. Ауа температурасы салыстырмалы түрде төмен болғандықтан, қар жамылғысының еруі баяулайды. Орта таулы аймақта топырақтың ылғалдылығы жоғары. Күндіз өткінші жаңбыр (1-3 мм), найзағай болады. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Түркістан	Талас Алатауы	Маусымдық қар сызығы шамамен 3000 м биіктікте орналасақан. Ауа температурасы салыстырмалы түрде төмен болғандықтан, қар жамылғысының еруі баяулайды. Орта таулы аймақта топырақтың ылғалдылығы жоғары. Күндіз өткінші жаңбыр (1-10 мм), найзағай, дауыл. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Абай	Тарбағатай	Орта таулы аймақ негізінен қар жамылғысынан босанды. Ауа температурасы салыстырмалы түрде төмен болғандықтан, қар жамылғысының еруі баяулайды. Түнде кей жерлерде жаңбыр (1-10 мм), күндіз жаңбыр (1-10 мм), кей жерлерде найзағай, бұршақ, дауыл. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.

Шығыс Қазақстан	Сауыр	Орта таулы аймақ қар жамылғысынан толығымен босанған жоқ. Ауа температурасы салыстырмалы түрде төмен болғандықтан, қар жамылғысының еруі баяулайды. Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1-10 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Қазақстандық Алтай	Орта таулы аймақ қар жамылғысынан толығымен босанған жоқ. Ауа температурасы салыстырмалы түрде төмен болғандықтан, қар жамылғысының еруі баяулайды. Түнде кей жерлерде жаңбыр (1-10 мм), күндіз жаңбыр, кей жерлерде қатты жауын-шашын (жаңбырдың соңы қарға ұласады) (1-18 мм). Күндіз кей жерлерде найзағай, бұршақ, дауыл. Төмен ауа температураларына байланысты селдің қалыптасу ықтималдығы аз. Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыз.

Сел қауіптілігінің деңгейі (5 Қосымша).

!!! Ескерту: Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз (6 Қосымша).

Сел қауіптілігінің деңгейі

Сел қауіптілігінің деңгейлері	Сел қауіптілігінің деңгейін анықтайтын факторлар	Сел үдерісінің даму ықтималдылығы	Қауіптілік дәрежесі	Қорғау шаралары
	Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, сұйық жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығының жоғары мәндері	Негізгі өзен аңғарында сел үдерісінің даму ықтималдылығының жоғары болуы және негізінен таулардан шыға берісте сел массасының шөгуі	Өзен аңғарында және таулардан шыға берісте орналасқан халық пен шаруашылық объектілеріне үлкен қауіптілік	Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру
	Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, болжанатын сұйық жауын-шашынның мөлшерінің жоғары мәндері	Селдің негізгі өзен аңғарына шығу ықтималдығы және онда сел массасының шөгуі	Өзен аңғарында орналасқан халық пен шаруашылық объектілеріне потенциалды қауіптілік	Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру
	Сел қалыптасуының потенциалды ошақтары болған кезде төмен таулы аймақтағы салыстырмалы түрде төмен ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, сұйық жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығы	Селдің пайда болу ықтималдығы шамалы	Төмен таулы аймақтағы селдің пайда болу аймағындағы адамдар үшін потенциалды қауіптілік	Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтау, «Абайлаңыз, сел қауіптілігі бар телім» ескерту қалқандарын назарға алу
	Төмен ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, сұйық жауын-шашынның, сел пайда болу ошақтарының болмауы	Селдің қалыптасу жағдайлары жоқ	Қауіптілік жоқ	

Ақпаратты пайдалану кезінде "Қазгидромет" РМК-ға сілтеме міндетті

Сел қауіптілігінің белгілері және Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

Тауларға баруды және тауда болуды жоспарлау кезінде ауа райы болжамын ескеру және дауылды ескертулерді қадағалау, сұрапыл апат қауіптілігіне уақытылы әрекет ету қажет.

Сел ағынының тереңдігі 40-50 м жетуі мүмкін (әсіресе арнаның бұрылыстарында), ағынның қозғалу жылдамдығы-5-10 м/с және одан жоғары (жекелеген жағдайларда 15-20 м/с дейін) болады. Егер адам сел ағынына түссе, өлімге алып келуі сөзсіз, сондықтан қауіпсіздік шараларын сақтау ерекше мәнге ие болады.

Қатты жауын-шашынның түсуінен туындаған сел қауіптілігінің белгілері

- ✓ Өзендегі судың шығыны мен лайлылығының күрт артуы.
- ✓ Өзен арнасының жоғарғы бөлігінде балшық шаңы бұлтының және гүрілдің пайда болуы.
- ✓ Селге жақын жерде топырақ беткейін шайқау.

Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

- ✓ Өзен арнасына (жайылмасына), құрғақ арнаға және көл бөгетіне жақын жерде демалуға және шатырлы лагерь құруға болмайды.
- ✓ Бақылаушыны алға қойыңыз, сонда ол алда не болып жатқанын көреді және төнген қауіп туралы ескертеді, сонымен қатар өзеннен су алуға барғанда.
- ✓ Сұйық жауын-шашынның қарқынды түсуі және сел қауіптілігінің басқа да белгілері кезінде өзен арнасынан (жайылмасынан), құрғақ арнадан алыстау және аңғардың баурайы бойынша 40-50 м жоғары көтерілу.
- ✓ Сел өткен кезде одан өзен арнасының бойымен қашуға болмайды, аңғардың баурайы бойымен 40-50 м жоғары көтерілу керек (сел тасқынынан тастар ұшуы мүмкін).
- ✓ Тік жартастар мен тік беткейлердің астында тоқтамаңыз (топырақ беткейінің шайқалуынан, сел жақын жерде, құламалар мен тастың түсуі болуы мүмкін).
- ✓ Сел өткеннен кейін өзен арнасына түспеу, өйткені арнада сел қайта қалыптасу мүмкін.
- ✓ Сел жүріп өткеннен соң беткейлердің сырғуынан, үзілген немесе салбырап тұрған электр сымдарынан, бүлінген газ магистралынан абай болған жөн.